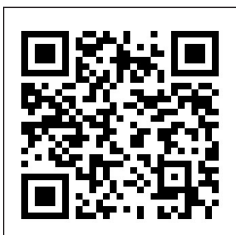

Associació
d'Entitats
Excursionistes
del Barcelonès

Unió
Excursionista
de Catalunya
d'Horta

NATURTRESC

Sant Sadurní de l'Heura-Monells-
Cruïlles- ant Sadurní de l'Heura

21 de juny 2026

Munells

FITXA TÈCNICA

Sortida i arribada de Barcelona: Del xamfrà dels carrers Consell de Cent i Lepant (Metro L2 Monumental, a 100 metres i L5 Sagrada Família, a 300 metres).

Hora de sortida: 7:00 h **Longitud:** 11,0 km aprox

Menjars: Esmorzar en àrea de servei o similar i dinar al final de la caminada. **Durada:** 3.30 h. aprox.

Desnivell acumulat: de pujada: 275 m de baixada: 275 m.

Itinerari: Sant Sadurní de l'Heura (#), El Risssec (1), Monells (2), d'Aigües Mancomunades del Baix Empordà (3), Mare de Déu de l'Esperança (4), Cruïlles (5), Sant Miquel de Cruïlles (6), Sant Joan de Salelles (7) i Sant Sadurní de l'Heura (#)

Sant Sadurní de l'Heura

És el cap de municipi Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura, creat en el 1974, forma un conjunt de carrers estrets i llargs, amb alguns eixamples o ravals als extrems. Moltes cases tenen llindes de pedra dels segles XVIII i XIX.

Avui una gran part dels boscs i fins i tot molts camins de la serra estan envaïts pel sotabosc. La documentació medieval s'hi refereix amb el nom de Sant Sadurní de Saldet o de Salzet, topònim avui oblidat.

Del 1034 és el document més antic conegut sobre l'església i el poble de Sancti Saturnini de Saliedo, possessió de la mitra de Girona. Es tracta de la venda d'un alou d'aquest terme feta per Miró Ennegó i Girberga al cabiscol de la seu gironina. Dels anys 1052, 1058 i 1064 són altres notícies sobre l'església. Altres documents medievals fan referència al castell de Sant Sadurní de l'Heura i al domini que hi exercien els bisbes.

El nucli històric es troba al peu de les Gavarres, una de les principals fonts de riquesa dels seus habitants al llarg dels segles. De l'antic castell no se n'ha preservat res, tot i que és probable que el campanar vell (una torre romànica quadrada) de l'església formés part de les seves defenses si atenem a les seves característiques de fermesa constructiva que ultrapassa la seva funció de cloquer.

Església de Sant Sadurní de l'Heura

És l'església parroquial, una construcció de grans dimensions, d'una nau amb capelles laterals de diferents alçades. Els murs lateral presenten contraforts i les capelles tenen coberta de teula a una vessant, mentre que la nau és coberta a dues vessants. A la façana principal, orientada a migdia, hi ha la portada, amb obertura d'arc rebaixat i pilastres a ambdós costats amb motlures en relleu a la part superior, coronades per semiesferes sobre pinacles.

A la part superior d'aquest conjunt hi ha una fornícula d'arc de mig punt decorada amb relleus i, més amunt encara, una rosassa motllurada. La façana es corona amb cornisa mixtilínia.

A la banda de ponent de la façana s'alça un campanar de base quadrada, un altre campanar anomenat el «campanar vell», també de base quadrada, que queda integrat al parament est de la nau; conserva restes d'espitlleres i dels arcs originals, actualment tapiats, ja que els arcs de mig punt que presenta i la coberta de pavelló són d'època posterior.

Monells

És una entitat de població al municipi de Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura. El poble està situat a banda i banda de la riera de Rissec

L'any 922 el rei Carles III de França, anomenat el Simple confirmà a la seu de Girona les propietats que posseïa a Mulnells. Cal suposar que el nom del lloc, s'originà per l'existència de molins a les vores del Rissec.

El castell de Monells, al comtat de Girona, fou sovint cobejat a l'època medieval, en gran part a causa de la seva situació fronterera amb el Comtat d'Empúries i amb les importants possessions dels bisbes gironins al Baix Empordà. Fou el solar del llinatge que prengué per cognom el d'aquest lloc i que donà personatges molt notables al país. La primera notícia és del 1019 i es refereix a Auger de Monells a qui el comte Ramon Berenguer III concedí el 1103 permís per traslladar a Monells el mercat que se celebrava a Anyells (avui veïnat de Corçà). El mercat de Monells fou el més important de la comarca a l'època medieval i l'origen de la puixança del poble que mantingué durant els segles. El 1234 el rei Jaume el Conqueridor disposà que la mitgera de Monells, mesura de grans que s'hi emprava, fos tinguda, juntament amb la de Girona, com a base per a fixar els preus dels cereals a tot el bisbat.

Sant Genís de Monells

És l'església parroquial, està situada al barri de la Riera. És un edifici de grans dimensions, d'una nau amb capelles laterals capçalera poligonal i teulada a dues vessants. Té la façana dividida verticalment en tres cossos, al central dels quals hi ha la porta, de gran interès arquitectònic, on està situada la porta d'accés, d'inspiració clàssica; presenta una obertura d'arc escarser, entaulament i frontó circular, que apareix tallat i els costats laterals del qual s'avan-cen com si s'obrissin per mostrar la porta i la fornícula amb la imatge.

Al centre e la façana hi ha un òcul amb motlures, on apareix inscrita en relleu la data del 1785. Un cap d'angelet separa aquest conjunt de l'òcul ovalat superior que té decoració en relleu. El coronament és sinuós, amb cornisa motllurada i boles de coronament. El campanar s'eleva en el cos esquerre de la façana; és de grans dimensions, de base quadrada i cos vuitavat, amb obertures d'arc de mig punt.

Mare de Déu de l'Esperança

Santuari i ermita a poc menys d'un km al nord de la vila de Cruïlles davant de la qual es dreça una creu de terme.

La capella i la casa de l'ermità formen un sol cos d'edificació cobert amb teulat a dues vessants sobre els murs laterals, la qual cobreix també un gran pòrtic o galilea. Al fons hi ha la façana amb la porta, amb llinda monolítica i motllures i un òcul en la part de la capella, on hi ha també una pila beneitera decorada amb testes alades.

L'església és d'una nau coberta amb volta de llunetes, amb motlluratges; hi ha dues capelles laterals, a cada costat, que tenen voltes de creueria. En diferents murs hi ha restes de pintura mural dels segles XVIII i XIX; al frontis, pintada, hi figura la data 1755. La imatge titular, al cambril, és una petita talla barroca, actualment "vestida"; hi ha fragments dispersos d'un retaule barroc. La construcció és de rebles i morter, amb carreus angulars.

Destaca, per la seva singularitat, una trona de pedra decorada amb relleus situada a la part exterior de la zona de culte. Recolzada en una gran mènsula decorada amb un cap alat, el basament presenta motllures decorades amb nombrosos motius escultòrics en relleu. La barana, a la part frontal, té un requadre on, en alt relleu, es representa la verge amb l'Infant a coll.

Monestir de Sant Miquel de Cruïlles

Monestir romànic benedictí del veïnat de Sant Miquel de Cruïlles, al municipi de Cruïlles.

L'església és de planta basilical, de tres naus, amb el transsepte sobresortint i tres absis semicirculars. Un cimbori amb cúpula s'alça damunt el creuer. L'estructura basilical no és visible en alçat, ja que les tres naus posseeixen una única coberta a dues vessants. Les voltes són de canó a les tres naus, sobre pilars cruciformes i arcs torals de mig punt, i al transsepte, i de quart d'esfera als absis.

Una decoració llombarda de dobles arcuacions entre lesenes cobreix la capçalera, i un fris seguit d'arcuacions els murs laterals. La volta de la crugia de l'extrem occidental del temple s'enfonsà, i al segle xvi es construí una nova façana a nivell del primer arc toral, escurçant l'església. Del frontis romànic, en resta la part inferior amb la porta d'un sol arc extradossat com els d'algunes finestres, les quals són de doble biaix a la capçalera i al costat sud, i d'un sol biaix al nord. Al costat sud s'hi adossà una torre quadrada, potser l'antic cloquer, romànica però més tardana que l'església, que no conserva la part alta. Al nord-oest hi ha un campanar d'època posterior.

L'església presenta aparell de còdols i pedres desbastades, amb carreus ben escairats a les cantoneres, lesenes, obertures i arcs. Al fons de l'absis hi ha fragments de pintures romàniques.

Situat dalt d'un pujol és un dels principals vestigis de l'arquitectura romànica a Catalunya. L'església es va consagrar el 904 i es va construir, molt probablement, sobre les ruïnes d'un edifici anterior (s'hi han trobat restes d'origen romà).

Sant Joan de Salelles

Pertany al lloc de Cruïlles. És un petit temple bastit vers els segles X-XI en estil romànic. La façana va ser refeta a finals del segle XVI. Recentment el conjunt ha estat restaurat, també el campanar.

És un edifici aïllat, que consta d'una nau amb absis semicircular molt allargat. La nau es cobreix amb volta apuntada i seguida, i l'absis amb volta de quart d'esfera. A la façana de migdia hi ha una porta d'accés d'arc de mig punt, i a l'absis una petita obertura d'una esqueixada, molt estreta, de tipus d'espitllera.

La façana, a ponent, presenta una porta amb llinda i una petita finestra també amb llinda a la banda esquerra, amb la data del 1596. El conjunt es completa amb un campanar d'espada situat sobre l'arc triomfal.

En una part del mur de la nau pot veure's l'alineació en opus spicatum (d'espina de peix), que ha fet datar l'edifici entre els segles X i XI. Disposa de dues portes, en el sud la principal d'un sol arc i la del nord molt petita. En el segle XVI es va refer el frontal de l'església amb una porta i finestra, en el llindar de la qual es pot veure la data de 1596.

Cruïlles

És una entitat de població al municipi de Cruïlles, Monells i Sant Sadurní de l'Heura.

L'antic municipi de Cruïlles s'havia format el 1846, al seu torn, per la incorporació a Cruïlles dels pobles de Sant Cebrià dels Alls, Santa Pellaia i Sant Cebrià de Lledó.

Una curiositat és que el terme de Sant Cebrià dels Alls va ser un enclavament del Partit Judicial de Santa Coloma de Farnés (més endavant, de Girona) dins del Partit Judicial de la Bisbal d'Empordà.

Cruïlles és un petit poble de marcat caràcter medieval que conserva part de la seva muralla i la Torre de l'Homenatge de l'antic castell, que ha quedat isolada al mig de la plaça que porta el mateix nom. És de planta circular i té 26 m d'alçada, des de dalt de la torre es pot resseguir bé l'antic recinte emmurallat del poble, que conserva molts trams del perímetre gairebé intactes i algunes altres torres de planta quadrada, des de la Torre hi ha una visió excepcional del monestir de Sant Miquel de Cruïlles amb la plana de l'Empordà fins al mar. Cruïlles, que ja surt en documents del segle X, dona nom a un famós llinatge que, emparentat a partir del segle XIII amb els Peratallada, van acumular un extens territori que arribava fins al mar.

Santa Eulàlia de Cruïlles

És una església de dimensions grans, del segle XVII, situada a la vila de Cruïlles. D'una nau amb capelles laterals i absis semicircular en la qual s'hi combinen elements d'un barroc classicitzant (frontis) amb les restants estructures que corresponen a la perduració molt tardana de formes romànico-gòtiques dins l'arquitectura religiosa popular del país.

Al frontis hi ha una portada amb llinda motllurada en la qual hi ha

una creu d'aspa (referència al martiri de la patrona) i la data 1754; al damunt una fornícula ara sense imatge i més amunt un rosetó. La nau és coberta amb volta apuntada i seguida; l'arc presbiteral és de punt rodó i l'absis es cobreix amb quart d'esfera. Les capelles laterals (tres per costat) tenen voltes rebaixades. Tot l'interior i la façana són arrebossats. A l'absis hi ha una finestra de doble biaix, però desplaçada al sud. La construcció és de grans rebles i pedres desbastades. Al nord-oest es dreça un alt campanar quadrat amb arcades apuntades, construït amb carreuada, de calcària.

Recorregut a peu

Sortirem de la carretera GI-664, prendrem el c. Major per accedir a la població de Sant Sadurní de l'Hera passarem per la pl. de la República, deixarem l'església a la dreta i seguirem pel c. del Portal, aviat deixarem una hípica a la dreta, tot seguit deixarem l'accés al cementiri a la dreta i més endavant deixarem a l'esquerra can Boïgues de Rissec; més endavant arribarem a una bifurcació on prendrem una pista a la dreta que ens portarà a El Rissec, seguirem entre camps de conreu i arribarem a una bifurcació on prendrem una pista a la dreta que ens portarà, després d'una bifurcació al Pi de l'Aulet on prendrem una pista a la dreta que ens portarà a Monells, creuarem la població i tot just al final de la població deixarem un pont a l'esquerra i prendrem una pista pavimentada a la dreta en direcció sud, aviat arribarem a una bifurcació on prendrem la pista de l'esquerra; arribarem a una cruïlla on prendrem una pista a l'esquerra que tot seguit la deixarem per un camí a l'esquerra per dins el bosc, més endavant, dins del bosc arribarem a una cruïlla on prendrem un camí que puja a la dreta, sud; més endavant deixarem a l'esquerra les instal·lacions d'Aigües Mancomunades del Baix Empordà i arribarem a una pista que la seguirem a l'esquerra, en un propera bifurcació prendrem la pista de la dreta i aviat la deixarem per un camí en direcció sud pel bosc d'en Nadal, quan sortim del bosc arribarem a una pista i la seguirem a la dreta per arribar al santuari de la Mare de Déu de l'Esperança, feta la visita, per la mateixa pista després de dues bifurcacions (dreta i esquerra) arribarem a Cruïlles, creuarem la població i en sortirem pel c. del Raval que passarà a ser la pista pavimentada que ens portarà a Sant Miquel de Cruïlles, deixarem el monestir a l'esquerra i prendrem en direcció sud una pista pavimentada; arribarem a una cruïlla on prendrem la pista de la dreta, aviat deixarem a la dreta l'accés a can Pont i quan arribem a can Salelles prendrem una pista a la dreta, aviat deixarem a la dreta can Pujol i la pista ens portarà a Sant Joan de Salelles on prendrem una pista a la dreta i quan arribem a una bifurcació prendrem la pista de la dreta que ens portarà a la carretera GI-664, ja a Sant Sadurní de l'Hera.

PROPERES SORTIDES:

Dia 20 de setembre: Tavertet - Cantonigrès

Dia 18 d'octubre: Sant Julià de Ramis - Sants Metges

INFO- NATURTREC: Tel. 616 672 173 (dilluns de 17 a 21 h)

asenexba@euro-senders.com - www.euro-senders.com/natur

Tel. d'incidències: 616 672 173